

५६ : ३ :

ଭ୍ରମ୍ଣ ଶାଖା ପତ୍ର

CHAPTER - 10

૨૨૨

ફો : ૩ :

૫ ૬ ૨ ૪ : ૧૦ :

— ભજનમાં ગણેશ અને સરસ્વતી : —

ભજન એ મહાતીઓમાં સમુહગાનને ગવાતાર હોઈ નિવિદને એ લાંબા —
કાર્ય પાર પડે ગેની ભાવનાથી ગણેશસ્તુતિને ગણુપતિ વિષયક સાણી
કે ભજનો પ્રારંભે ગવાતાર ચારે છે. એનું જ સ્થાન ભજનોમાં સરસ્વતીનું
પણ છે. ભારતની ધર્મપ્રશ્નાલીઓમાં ગણુપતિનું સ્થાન લગભગ બધી જ
છિદ્ર મજાકિંડિક વિધિમાં કર્તૃપુષ્ટમ છે. એ રીતે ભજન એક ધાર્મિક વિધિનું
હોઈ ગણુપતિનું આહ્વાન કરાય છે. આ રીતે જ કલેક્ટ નીચે જેવો
ગણુપતિ વિષયક ભજનો રચાવાં છે.

ભજનનો ઉપાડ સાણીથી થાય છે તેમાં ગણુપતિ-સરસ્વતીની પ્રાર્થનાની,
બીમાત્રની ચાણીઓ રીતે પ્રથમ ગવાતારી હોય છે :

"હુંડાજો હું ખસજ્ઞાં, સદાય બાળો દેશ,

પરયમ પહેલાર સમરીયે, ગવરીના ગણેશ."

"સરસ્વતી ચમરું શારદા, ગુહુંપતિ લાગું પાય,

અવિઘનવાણી આપજો, મતિ દેણો મારી માય,"

"સદા ભવાની સહાય રેંજો, સન્મુખ રહેણો ગણેશ,

પગ દેન રક્ષા કરે, પ્રાણ, વિષુ ને મહેશ."

"સમદો લખ લાય દિયે, વિદેશ તરો ઉપદેશ."

"પુષ્પ નમું માતાસરસ્વતી, બીજું નમણ કરું ગણેશ.

ત્રીજું નમણ કરું ત્રિગુણ, પ્રાણ, વિષુ, મહેશ."

"સુષુપ્તિ દે મુ સરસ્વતી, ગણુપતિ લાગાં પાય.

રાધામાધા ઐહ રત, પ્રાણ તુજ પસાય."

ભજનોમાં પણીવાર ગણુપતિની ઉત્પત્તિની કલ્પના તો પૌરાણિક સદભોમાં
વ્યક્ત થાય છે એમાં પૌરાણિક પરપરા અનુસાર ગણુપતિની જન્મકથા
શરૂઆત છે:

"મુરાય મન લજ શિવ ઉમિયાપતિ, તારે પાપ ન રેખે થેક રતિ,

તારે ક્રેદાસ જોવાની રતિ — મુરાય મન.

પાવતીએ મેલ ઉતાર્યા, તેના કયાં શુણ્યાપતિ,

જાળકને તો ભારણે ફેલાયા, નાખણ કરે મહાસતી-મુરાયમન.

રગીલાની તમે ભારણે રે"જો, નાખણ કરે મહાસતી.

શ્રિશૂળ લઈને શંકર કોચ્ચા, હેઠા પડયા ગણ્યાપતિ,

અમારા જાળકને તમે મારિયો, કુદન કરે મહાસતી — મુરાય મન.

હસ્તી કેરણ મસ્તક છેદ્ધા, સાખબન કયાં ગણ્યાપતિ,

દોઇ કર જોડી માળી "લખમો" બોલ્યા

પ્રભુ જંગો તો થાય ગતિ — મુરાય મન."

શંકર તપ્રથયા કરવા જતાં પાવતીએ પુરુપાપિ માટે વરદાન

માગેલું ને એ રીતે ગણ્યાપતિનો જન્મ થયો હતો. વરદાનની વાત શંકર

ભૂલી ગયા હતા બેટે જ્યારે તે પાવતી પાંચે ગયા ત્યારે ગણ્યાપતિ

પાવતીનો પુરુ છે એ જાણ્યા પહેલાં જ તેમણે એનો શિરચીદ કયો.

વરદાનની વાતથી ને પાવતીના યાસુધી પીંગળને શંકર ને પુથમ પો તેનું

મસ્તક લેવા ગણુને મોકલે છે. ગણુને હાથી મળતાં એનું મસ્તક લાંબે છે. શંકર

ગણમસ્તકધારી ગણેશને નબળબન બદ્દે છે. પણ પાવતી તો માતા છે. બેટે

પુરુની મુખ-વિકૃતિનો જેદ પુક્કટ કરે છે, ત્યારે ખરું ભગ્નાલિદિમાં -

ગણ્યાપતિનું પૂજન થશે એનું શંકર વચન આપે છે. આ કથાપ્રસંગને "મૌઠો ૬૧૬"

પોતાની રીતે ગાય છે :

"અગડાનો મેલ ઉતારીને તેના પઢિયા ગણ્યા,

લઈને કેસાડયા ધરને બણાયો, કોઈને આવવા મત હોયો.

એ.... એ" દેબ જિયા છે ભારણે હો છ.

માતા નાખણે, ઘમા માતા નાખણે."

ઉદ્ધવાંક લજનિકો ગણ્યાપતિને ગુણના સ્વામી લેણે છે. ગુણનિધિ નિરંજન સ્વહૃપ ગણ્યાપતિ બેમને મન સ્તુતિવિષય છે :

"હરિગુણ ગાયો, સદાએ સુખ પાયો રામા,

પાર પો" ચાડી દિયે પલમાં, ગુણપતિ હરિગુણ ગાયો અકલમા"

ગણપતિના સ્વરૂપનું વર્ણન :

"દેખ દુદળા તને સમરિયે, પરથમ પાણું પરતમા છ."

"ષ"રો પીતાંબર શાલ દુરાલા, કટાર કસી લ્યો કમરમા,

દુધમહેલમાં આદે છે રાજાં, પોઢ છે સેજ પલગમા."

આવા ગણપતિને "કનકપરી" વિનિતી કરે છે :

"ગુરુ જોવિદ દોનું કેક રૂપ હૈ, છિલ મિસ રિયા રદામા,

મેરુ કરોને બે"રાધાન મુજ પર, દરશન દિયો દેવામા"

આ ગણપતિ-ભજન "તારાદે"ને નામે પણ મળે છે. કયાંક કોઈ ભજનપાડિતમાં
ગણપતિનો નામોદ્વેષ પણ કરીને ભજનની શરીરાત થતી હોય છે:

"સદ્ગુરુ નામ સાહેબનો સમરો, જિન ડિરતારે મારી કાયા ઘડી,

ગબરીના નાદ ગણેશને સમરો, તો રિદ્ધિ-સિદ્ધિ દિયે કોઈ ભરી."

ગણેશને રિદ્ધિ-સિદ્ધિ બેમ બે પત્તીઓ હતી જેવા પોરાણિક સંદર્ભનો
અહો ઉલ્લેખ છે. ભીતરના અધારાં ટગાવા કોઈ આરગું જુજારે છે :

"ગણપતિને ગાવો, સ્વામી શારદાને ગાવો, મારી અરજ સુધીને વેલા આવો,

આવો તો મેર ટો અધારાં, ભીતર જ્યો અહુ સારો,

પ્રેમ ગુણ લઈ વહેલા પદારો, જાઈને વાણું ગિરધારી.

આવા ગણપતિને વિરાષટો પણ નમે છે :

"તેત્રીસ કરોડ દેવ જપે તમુને, યેવા જાણીને કરું સ્તુતિ.

મુજ અધારને મારન જલાબો, ગુંબ રસ્તે યાદે સુરતી."

—આ ગણપતિસ્તુતિ અવાયીન ભજનકાર નારદાસની પણ કહેવાય છે.

નરસિંહના રચેલા ગણુંતા બેક અસીલ વિ અપુસિદ્ધ ભજનમાં આવી કયાઠે:

ગણેશના મિકૃત સ્વરૂપને કૃષ્ણની જાનમાં રૂપાન ન મળતાં જાન્યો—
ઓની બૂરી દશા યાં. જે ગણપતિને મનાવવામાં વાત્યા ને નિવિદને

—મંગળ બરતાયાં. આ જાનમાટું વસ્તુ લગ્નગીત જેણું છે. જાનના રચિતાં
તરીકે બહી નરસિંહ મહેતાટું નામ જોડાયું છે.

" આ..... કેલા પદ્મારો તમે ગવર્નેના ગણપતિ
તમ આવે રે રથા યાવે....

આ.... શ્રી કૃષ્ણનો વિવાહ રચિયો ને.

નવર્ણમાં નોતરાં દીધાં હો.... અ.

તેદીસ કરોડ દેવતા જાનમાં સોઢિયા ત્યારે
ગણેશ ગૈલ્યા વિસારી હો અ..."

ગણપતિ નથી એટલે જ વિધ્યો આયાં:

" આ... જાટું જોડાવતાં ને પોડાં પાખરતાં
બયમાં એક દિન લાગ્યો હો..... અ.

જાટું પહોંચી સામે સીમાડે ત્યારે
ઇસરનો રધ ભાંગ્યો હો..... અ."

હે, શ્રી ગણેશને સખારે છે ને પદ્માવતો કરે છે :

" આ.... ભર્ગી પીજાણિયું, ને શ્રીયા તળાજ
ધારિયું એવા વળીયું હો..... અ.

સાલ સાફેલામણી ધોસરી લાગી ત્યારે
ગણેશને સખાયાં હો અ."

શ્રી ગણેશને મનાલબા સવા મણુના લાડુ જુવારે છે :

" આ... સવા મણુના લાડુડા લાલ્યા ને
ગણેશ મનાલબોને ચાલ્યા હો... અ."

ત્યારે ગણેશ મેમને આવો કટાક્ષયૂં જિસ આપે છે:

" અમે દુદીજા ને અમે સુદીજા

અમ આંદે જાટું તારી લાને હો... અ."

આ લોકભજનમાં ગણપતિએ પ્રયમ ધોળો કર્યો જરો, પણ એ તો કરુણા-
નિધિ છે, એટલે છેવટે એ રીજ્યાઃ

"આ... રૂમજુમ રૂમજુમ ચાલ યલત હે, ગણેશ નોટરે ચાલે હો.. અ

લે મલ્યા મે"તા નરસીંહી સ્વામી ત્યારે ભર્ગ્યા રે રથડા ચાલે" લોક જિહ્વાએ રમતાં ભજનોમાં કયાંક ગણેશની ચાયે હુમાનને પણ - સ્વરવામાં આવે છે:

"નમું ગણેશદેવ, નમું હુમાના, એ રે જો ધ્યામાં કોણું જાળતાં?"

અને "મીઠો દાઢી" ગણેશજની કયાના ભજમાં શેડર પાંચતનિ યચ્ચા કરતાં પોતાની પુત્ર તો હુમાન હતો એમ કહે છે:

"અથારે પુત્ર ઉમિયા એક જ હતો, જેણી કેરો જાયો રે,

ગામોગામ તેની સ્વાપના, નામ હુમાન ડેરાયું રે."

તો હુમાનજ શેડરના પુત્ર છે જેણી માન્યતાને કેટલાંક પૌરાણિક ઉલ્લેખો દેકો આપે છે. ૧

"તૃણું તાત ને માત કુલારી, જેવા કુલર કળિયા,

કોઈ કોઈથી ગર્ભના નવ જાયે, એક એકપે બળિયા."

- "હુમાન - ગરૂડ - સેવાદ."

માગીયો પણ એમના ભજનોમાં ગણુપતિનું નામસ્મરણ કરે છે. એમાં પુત્રેક દેવને સંપૂર્ણ છે, ગણેશ ને શારદાએ મે રીતે ગુરુર્થાને બંદનીય માન્યાંછે.

૧. જીજલિ ને ગૌતમાંઝિની પુત્રી હતી. ગૌતમના તપોમય જીવનને સંશુદ્ધ કરી નાયા ઠડે ક્ષેત્ર કરી ગૌતમરાખિની કુટિરમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યારે જીજની કોણી પાણા છુપાઈ ગઈ હતી. એ ખિંચે ઠઙ્કને શાખ્યો, અહલ્યાને શાપીને શલ્યા કરી, અને જીજનીને છુપાવાના દોષ બદલ શાપી તે "તને કુલારાં કલંક ચહરો." બન્ધું પણ જેણું જ. જીજનીએ ખાડામાં દેણે દુદ્ધોંને મસ્તક ઉન્નત રાખ્યું મે જ એને શાપણા અપાવનાનું થયું. એ સમયે શેડરના તેજ રઘુનથી ક્રિલોક દાઝયો હતો. નારદે ગુરુમતુ ગાપવાના નિયિતે મે લેજપુનુંને જીજનીના દેહમાં મૂક્યો. પરિણામે હુમાનનો જન્મ થયો. માણી લોકક્ષા પૌરાણિક કયા તરીકે ભજનિકોણ સંગ્રહી છે. તો અન્યનું કચ્છીક હુમાનના તૃણ પિતા મનાયા છે: શેડર, વાયુ, જને તેચરી.

"ત્રણ તાત ને માત કુવારી, બેલા કુવર કળિયા,
કોઈ કોઈથી ચેંજા નથ જાયે, બેક બેકપે બળિયા."
— "ખુમાન - જરૂર - સંબદ."

માગીઓ પણ બેનર લજનોમાં ગણુપતિનું નામસ્વરણ કરે છે. "બેનર પ્રલૈઘ દેવને ગુરુસ્વરદ્ધારે ગણુબાનો સપુદ્ધાય છે. જણેશ ને શારદાને શે રીતે ગુરુસ્વાને વદનીય માન્યાં છે."

"ગુરુ તારો પાર ન પાયો, પૃથ્વીના માલિક તારો પાર ન પાયો,
અખી ધ્રુવીને બોળાઓ - વારી, વારી, વારી।
નબરીના નદ જણેશને માનો, અ.... વો..... અ.... ।
સમરુ શારદા માતા રે — વારી, વારી, વારી."
— દેવાયત પહિલ.

લક્ષ્મિ કબિ "માલદેવજી" જત્ય જગાના પાઠમાં ગણુપતિની પધરામણી કરતાં જાય છે :

"ગણુપતિ દેવ દેવ્યો નહિ રે સૂદીઓ અ, દેવી કે ગણુપતિ દેવ
ધૂત ચિદોરની બેલા બડે રે હોઅ, હેઅ તમને યડે રે જાણાપુરી ધૂપ
માંતાજ કયે રે જેની પારવતી રે હોઅ, હેઅ જેના પિતા શક્ર દેવ."

ગણુપતિના સ્વરૂપનું આતું બણન મળે છે:

"કાનમાં કુઠળ ઉરિને જ્યામ્યે રે હો અ,
હે અ, જેને માયડે મુગટ મોતીવાળા,
ઉડે રે કટાર ઉરિને વાંકડા રે હો અ,
હે અ, જેના હાથમાં બરછીવાળા જાણ,
ઉદ્યે રે "માલદે" તમે જત જગા રે હો અ,
હે અ, તમે પ્રથમ પાટે પદારો."

રવિદાસ પણ ગણુપતિના સ્વરૂપની મહિસ પુરુષ કરે છે :

"પર્યા લાઠુડા પાયે ધરીયે શ્વામી, યાનકે ન જાયે ઠાકે -
ઠાકે રે હો."

"કુશરપૂરો" ઇથાયો તો મોદાના "હૈયાની પ્રેરિ" ભગવાનું ગુણપતિને વિનાય છે :

"ગુણપતિ દાતા, તમે જાણો મારા લક્ષ્માની પ્રેરિ,
તમે જાણો મારા કરતાની પ્રાતા, તેરા હું એ દર્દ મીટ જાતા.
દુર્ગમહેલમણે બસે ગુણોરા, યાપન નહિ ઉધાપા."

ચરબદું કાંપડી "બાળમ" માટે ગણેશ - શારદાને રૂપરે છે :

"ગરવો ગુણપતિ ઐક દેવ છે રે, હોણ ગવરીનો નાદ ગુણોશ રે,
પરથમ મુજા દેવા તમને ચઢે રે, હોણ ગતમાં હોણે બાળેવાન રે."
અકલક વિલખમોળ ઐક ઉપહેણપુદ્ધાન ભજનમાં શારદાને એ પણી ગુણપતિને રહે છે :

"દમજ માયલા યત - લુલાનો સુધ ન હોય
શમદું જાતા શારદા જેના પરમાં જજવાળાં હોય.
ચમત્રિયે રે.... ગજાને ચમત્રિયે રે, દાતા નમું ગરવા ગુણપતિ."
ગુણપતિને બાલિનાય સંકર મણું બહે છે બેટલે નાથની મૂર્તિ સમ ગુણપતિને
માગરીંદ્રાંદ્રાં લખમોળ વહે છે.

"હોય કર જોડી" લખમોળ "બોલ્યા બાલાય મુરતી સુંદોળાની."
માગરીંદ્રાંદ્રાં એને નાથપથીઓ જાણેચિલ્લુંતિ તરીકે પરથમ માણેરવર
નેવા ચિલને ગણે છે. બેટલે એના પુત્ર ગણેશની રૂપુંતિ કે હૃત્યાય પણ શીકરને
પ્રાણ - કરવા માટે પણ તેણો કરતા છો - બેનુ અનુમાન થાય છે. ૧૪
ઝુંબનાં ૩૩ કોટ દેવતાનો કે આંગેવાન પણ છે, બેટલે ગુણપતિ - મુજા
સંદોચિના દેવોની પ્રજાનું પ્રતીક જાણી રહે છે.

કબીર એણ શુરૂમહિમાયાં ગુણપતિને સ્વધાન થાપે છે :

"ગુણપતિ જાયો રિધિ સ્થિધિ લાયો,
નિરખે નાય ડેરાયો, કુરુ નિરખે નાય ડેરાયો."
એ ગુણપતિને દેવતાયો પણ જણે છે :

તમને સુરીજન જપે, એ ભાગ ધરી ધરી જપે,

એ ભાગ કરી કરી જપે હો છ ર. —યુદ્ધિતાથ.

નાયમાર્ગીનોમં પણ ગણેશનો બદના-મહિમા છે :

"અલેક મારી સુરતા સમજતી નાઈ રે હે.... હે...."

ગણ્યપત્રિ વિના નાવી સુરતાને કોણ સમજાની શકે? બેટવે જેવી નાય ગણ્યપત્રિનું બાહ્યાન કરે છે:

"નમું રે ગુણેશા નૂરીજન દેવા, ગુરુ નાનાઈ કરું તારી રેવા
નાવ રે ભાગ યકી, હું હિં-દેરી,

નાઈ નાવ રે ભાગ યકી આ, હું હિં-દેરી."

ગોરખાથ પણ ગણેશ - હુમાનની તુલના ભાડિતસાદે કરે છે :

"નમું રે ગુણેશા નમું રે હુમેતા, દોઈ જોખામં કોણ જાગતા અ
ગણેશાને : જોઈયે, જોઈયે જતો! તેણ શક્તિના ધરતે સિદ્ધારી,
એનુગ્રહને જોઈ સત્તો! સુધ્યપુષ્ય નારી.

હુમાન તો સાચ કર્તો! વાલફાલયારી."

મશીદનો ચેલો જતિ ગોરખ હોલ્યા, ગેલી હિંદી મામતા ને ભયા બબધૂતા."

— ગોરખાથને નામે બીજા એ ગણ્યપત્રિ-વિષયક ભાગનો એ સિવાયના

પણ ભણે છે : એક ભજનમં "ગજાનન ગુણ્યપતિ.... ગજાનન ગુણ્યપતિ...."

કુસ્મરણ છે, કને બીજા ભજનમં પૂજા માટે સ્વધ સામની નકારી છે,

અતરની પૂજા એ જ ચાચી પૂજા છે. જેણી સાચના છે :

"પૂજા મારી માનો તમે રહાયી રે સંદૂધા

તમે બોલો મારા હિરદાના તારી છ.

જદ રે યડાઠું તમને નહિ....

છ જસ તો અહિલીયે બદલાયાં.... છ રે પૂજા ગારી.

ભદ્ર રે યડાઠું તમને, નહિ બદ્ર બોધારી, નથી બદ્ર બોધા;

ઇ ચદન પથરે બટલાયાં... અ રે પૂજા મારી.
 કુલ રેખડાંતુ તમને, નહિ કુલ ચોણાં, નથી કુલ ચોણાં,
 ઇ કુલ તો ભમરે બટલાયાં... અ રે પૂજા મારી.
 દૂધ રે ચડાંતુ તમને, નહિ દૂધ ચોણાં..., નથી દૂધ ચોણાં,
 ઇ રે દૂધ તો વાઈદે બટલાયાં... અ રે પૂજા મારી.
 સોજન ચડાંતુ તમને, નહિ સોજન ચોણાં, નથી સોજન ચોણાં,
 ઇ રે સોજન નારીએ બટલાયાં... અ રે પૂજા મારી.
 મણદર પરતાએ જતિ "ગોરણ" બોલ્યા જોન્યા સો ઠિર પાયા
 "હરિગુરુ" ને "ઠિકદર"ના પ્રતીક તરીકે કલિ જમારામ

ગુણપતિને બામ વહુદે છે :

"શાય ચાહેણ્ણુ સમરણ કરી દે, ગુણેચા બન્યા ઠિકરમા ચેરે હોણ."
 ગુરુ પરતાએ શાય "ગમારામ", તારી લિયો ભલસાગરમા"
 કથા તમક ભજનોની શફ્યાતમાં ગુણપતિ ને શારદાંતુ માહાત્મ્ય ચવાંતુ
 હોય છે. બાપણાં નાખ્યાનકારોએ પણ ચેતુ જ નોંધસરણ નાખ્યાનપ્રાર્થે
 કર્યું છે :

"હરિગુરુ સતતે સમરીયે, ચોયા ગુણપતિ દેવા,
 જેને સમરે શુષ્ણ પામીયે ને કિદ્યા તણું ઉપદેશ."—"ભોજલ"—
 "શરસ્વતી સમરુ માતા શારદા ને ગુણપતિ લાખું પાય
 નાનિયા વાણી અમને આપજો ને મતિ દેનો મોરી માચળ"
 —ભોજલ ચેલેયેઠિયા.

"નમુ ગુણેચા, નમુ હનુમતા" થી કુલરબાઈનું ભાનકયાત્મક મામેરુ રામા
 ભગતે ગાયું છે. — સ્તરમા ભગત.

"શરસ્વતી માતાંનું દીનદ્યાળ ને ચરણે નમાંતુ રીશ રે,
 કીતિ કણીયે રાજા હરિથદ તણી ને વાણી વાપો ને જગ્દીય."
 "દીમોદી" હરિથિંદુ ભાનકયા.

બન્ધ ગણપતિ-વિષયક ભજન-સર્જકોમાર ક્રિકેટરસ, પ્રીલાદજ, પાલસિલ,
ભૂતામ, જેમણ ભારથી, પુજારી જેવા જનેકોનું ર્થાન છે. ગણપતિ ને
શારદાવિષયક ભજનોમાર માટુ દેવસ્તુતિ સિંહાચ હશુ જ નથી. વેમાર
ચાચાં અર્થની ભાગિત કદાચ પ્રકટ યઈ છે. પણ કથાડેક તો માટુ એક
પ્રદ્યાલિકા તરીકે જ પ્રાતરે ^{વિધિનિર્ણિતો} ભજાતરથે ગાંઠ જોઈએ માટે
જેણેથ ને શારદાનું સ્મરણ અને બર્ઝન ઊર્ધ્વ હોય છે. કચિત્વનો બાબ
કદાચ કોઈક પાંડિતમાર કોઈને જાણાય તો જ નબાદ છે। બાકી કાલ્યગુણની
દુઃખથે પ્રસાદ સિંહાચ સીધાંચાંડ વણનારો જ પ્રયત્ન હોય છે. મેટલે
એ ભજનો ઉત્તમકષાનારો તો શું, પણ કદાચ મદ્દયમ કષાનારો પણ નથી.
આ સ્તુતિવિષય બેં શ્રી જ્યમત્ખપરમાર ચંત્ય જ કહે છે :

" ભજનોમારી દુનિયામાર કદાચ બેની રચના ઉચ્ચ પ્રકારનારી ભજનોમારી સાથે
મેસ્ટી શકે રેની નથી રહી.... એ ભજનમાર કલાનારો સ્વરૂપો પરિણા
પણી ચંચળ કાંચે છે." ૩

ભજનમંડળોમાર ગણપતિ-શારદાની સ્તુતિનારી ભજનો પ્રારંભમાર ભજન-
મંડળીઓમાર જવાતાર હોઈ રહી બેની ચાટલી ચંચળ પ્રસ્તુત ગણી છે.
ભજનવાણીનું પ્રવેશધ્વાર જેણેથ ને શારદા વિષયક ભજનોથી હીએઠનું
હોલાયી એક અછાતા દેખિપાત માટે આ ભજનોનો ચાટલો પરિથય
ચાંચણક જાહ્યો છે. ^{કાલ્યગુણની દુઃખથે નહીં એક ગણપતિ-વિષયક ભજન}
^{જોધું જોઈએ.}